

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurikorralduse eriala

Eliisa Rääts

**HELILOOJA JAAN RÄÄTSA 90. JUUBELIAASTALE PÜHENDATUD
LOENG-KONTSERT TALLINNA KESKRAAMATUKOGUS**

Loov-praktiline lõputöö

Juhendaja: Marko Lõhmus

kultuurikorralduse ja kultuuripoliitika nooremlektor

Viljandi 2022

HELILOOJA JAAN RÄÄTSA 90. JUUBELIAASTALE PÜHENDATUD LOENG- KONTSERT TALLINNA KESKRAAMATUKOGUS

RESÜMEE

2022. aastal tähistatakse Eesti Vabariigis raamatukogude aastat ning alates 1. jaanuarist 2022 kannab Tallinn UNESCO muusika linna nimetust. Samuti täitub 2022. aastal 90. aastat Eesti helilooja, pedagoogi ja kultuuritegelase Jaan Räätsa sünnist. Kontserdi korraldamise eesmärk koostöös Tallinna Keskraamatukoguga on tutvustada helilooja, pedagoogi, kultuuritegelase Jaan Räätsa elulugu ja loomingut raamatukogude aasta raames. Loov-praktiline kirjalik töö annab ülevaate 11. aprillil 2022. aastal toimunud loeng-kontserdi korraldamisest.

Võtmesõnad: helilooja Jaan Rääts, Tallinna Keskraamatukogu, loeng-kontsert.

Abstract

In 2022, the Republic of Estonia will celebrate the Year of Libraries, and from January 1, 2022, Tallinn will be named a UNESCO City of Music. 2022 will also mark the 90th anniversary of the birth of the Estonian composer, pedagogue and cultural figure Jaan Rääts. The aim of organizing the concert in cooperation with the Tallinn Central Library is to introduce the biography and work of the composer, pedagogue and cultural figure Jaan Rääts within the framework of the Year of Libraries. Creative-practical written work provides an overview of the organization of a lecture-concert on April 11, 2022.

Keywords: composer Jaan Rääts, Tallinn Central Library, lecture-concert.

Sisukord	
Sissejuhatus.....	4
1. Organisatsiooni analüüs.....	5
1.1. Tallinna Keskraamatukogu kirjeldus.....	5
1.2. Tallinna Keskraamatukogu struktuur.....	5
1.3. Tallinna Keskraamatukogu visioon, missioon ja eesmärgid.....	7
2. Korraldusprotsess.....	8
2.1. Kontserdi kirjeldus ja kultuuriline kontekst.....	8
2.2. Kontserdi planeerimine.....	9
2.3. Meeskond.....	11
2.4. Turundus ja sihtgrupp.....	12
2.5. Kontserdi eelarve.....	14
2.6. Riskianalüüs.....	16
2.7. Seadusandlik kontekst.....	17
2.8. Sotsiaalmajanduslik mõju.....	18
3. Refleksioon.....	19
Kokkuvõte.....	21
Kasutatud allikad.....	22
Lisa 1. Kontserdi reklaamplakat.....	24
Lisa 2. Kontserdi ülesehitus ja ajakava esinejatele.....	25
Lisa 3. Riskiplaan.....	27
Lisa 4. Reklaamtekst Tallinna Keskraamatukogu kodulehel „Jaan Rääts 90“.....	28
Lisa 5. Reklaamtekst HuviTallinn.ee ja Fienta.ee.....	30
Lisa 6. Lihtlitsents.....	35

Sissejuhatus

Loov-praktilise lõputöö idee leidmine on sümbolse tähendusega - diplomitöös demonstreerib üliõpilane aastate jooksul õpitud teadmisi ja samas jääb töö meenutama elus tähtsat läbitud etappi. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiasse astudes olin kindel, et kultuurikorralduse eriala õpingute ajal keskendun helilooja Jaan Räätsa loomepärandiga tegelemisele, uurimisele ja tutvustamisele. Lõputööks soovisin korraldada sündmust, mis loob Eesti kultuuriruumi juurde veel avastamata väärtust.

Käesoleva loov-praktilise lõputöö eesmärk on anda ülevaade 11. aprilli toimunud helilooja, pedagoogi ja kultuuritegelase Jaan Räätsa 90. juubeliaastale pühendatud loeng-kontserdist. Kontserdi koostööpartner on Tallinna Keskraamatukogu.

Tänavu tähistatakse Eesti Vabariigis raamatukogude aastat ning alates 1. jaanuarist 2022 kannab Tallinn UNESCO muusikalinna nimetust.

Töö koosneb kolmest osast - esimeses osas keskendun Tallinna Keskraamatukogu kui organisatsiooni analüüsile, teine osa annab ülevaate loeng-kontserdi korraldusprotsessist. Kolmandas osas toon välja toimunud sündmuse refleksiooni.

1. Organisatsiooni analüüs

1.1. Tallinna Keskraamatukogu kirjeldus

Tallinna Keskraamatukogu ajalugu ulatub aastasse 1907, mil Tallinnas avas ukseid Tallinna Linna Maksuta Avalik Raamatukogu ja Lugemistuba. 1920. aastal kolis raamatukogu Gogoli puiestee 4 tänavale, tänapäeval Estonia pst 8. (Tallinna Keskraamatukogu 2022)

Kaasajal on Tallinna Keskraamatukogu Tallinna linna avalik munitsipaalraamatukogu. Keskraamatukogu põhineb oma tegevuses Tallinna Linnavolikogu 18. oktoobril 2007. aastal vastu võetud Tallinna Keskraamatukogu põhimäärusele.¹ Põhimääruses on sõnastatud raamatukogu tegevuse põhisuunised: eesmärk ja ülesanded, struktuur, teenused, vara ja vahendid, juhtimine, nõukogu, aruandlus ja kontroll tegevuse üle, asutuse ümberkorraldamine ja tegevuse lõpetamine, määruse jõustumine.

Tallinna Keskraamatukogu peamine **eesmärk** on tagada Tallinna elanikele vaba ja piiramatu juurdepääs informatsioonile, teadmistele ning kultuurile, toetada elukestvat õppimist ja enesetäiendamist (Tallinna Keskraamatukogu põhimäärus 2022).

Lisaks raamatute ja filmide laenutusele toimub raamatukogus igakuiselt arvukalt haridus - ja kultuuriüritusi, tuues paljudest mõned näited: “Prantsuse keele klubi”, “Korea kultuuriklubi”, “Eesti ja Vene keele kohvik”, “Loovkirjutamise klubi noortele”, “Vestlushommik senioridele”, “Digioskuste õpe Skypes senioridele”, “Põnnihommik”, “Sari Kultuurivahetus”, “Luuleklubi” jpt. sündmused. Tihti toimuvad kontserdid, hetkel näiteks muusikasari “Kammermuusikud linnas.”²

Tallinna Keskraamatukogu koostööpartneriteks on era -, avalikus-, kui kolmandas sektoris tegutsevad organisatsioonid.³

1.2. Tallinna Keskraamatukogu struktuur

Igale organisatsioonile on omane struktuur, millele toetub meeskonna ehitus.

“Organisatsiooni struktuur on organisatsiooni ametipositsioonide vaheliste suhete mudel.

¹ Tallinna Keskraamatukogu põhimäärus <https://www.riigiteataja.ee/akt/12875676>

² Tallinna Keskraamatukogus toimuvad sündmused <https://keskraamatukogu.ee/uritused/>

³ Tallinna Keskraamatukogu koostööpartnerid <https://keskraamatukogu.ee/meist/koostoopartnerid/>

See on aluseks organisatsiooni liikmete omavahelistele suhetele, võimule, õigusele otsustada ja tööjaotusele. Selleks määratletakse kõigi ametipositsioonide funktsioonid.”

(Virovere, Alas, Liigand 2004, lk 23)

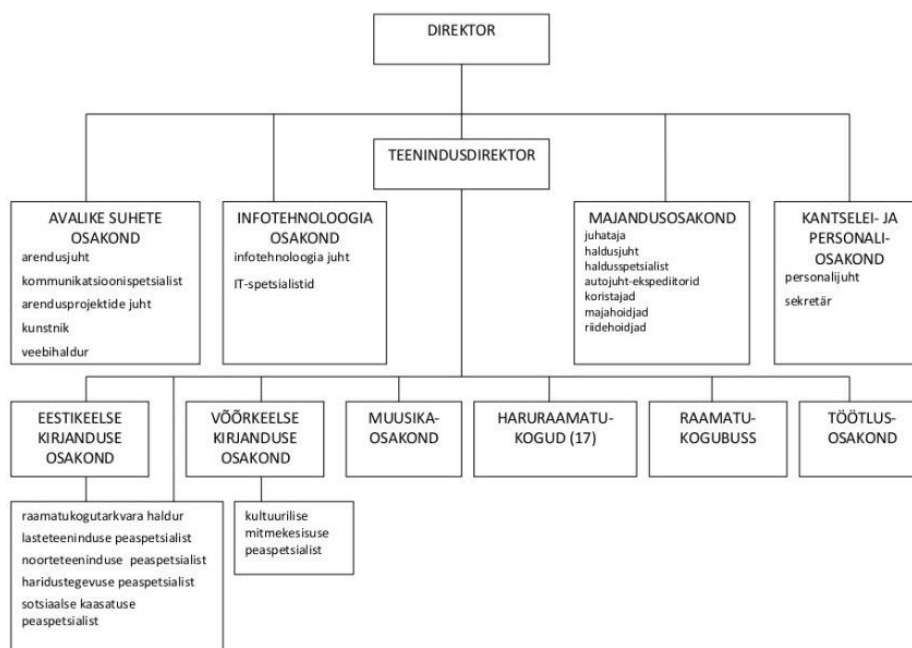
Tallinna Keskraamatukogu struktuur on sarnane maatriks struktuurile.

Maatriksstruktuur võimaldab suurt paindlikkust organisatsiooni kujundamisel, mille aluseks on kaks näitajat - vertikaalne ja horisontaalne. Vertikaalne jaotus toimub funktsioonide järgi, horisontaalne projektide järgi. (Alas 2008, lk 85)

Raamatukogu igapäevast tegevust juhib direktor. Direktori otsesesse alluvusse kuulub teenindusdirektor, avalike suhete-, infotehnoloogia-, majandus-, kantselei ja personaliosakond. Osakondadel on juhid, kelle alluvuses töötavad valdkonna spetsialistid. Teenindusdirektori hallata on eesti- ja võõrkeelse kirjanduse osakond, muusika- ja töötlusosakond, 17 haruraamatukogu, raamatukogubuss. Lisaks on kaasatud oma ala spetsialistid: raamatukogutarkvara haldur, ise- ja noorteteeninduse peaspetsialist, haridustegevuse ja sotsiaalse kaasatuse peaspetsialist. Tallinna Keskraamatukogu struktuurist annab lähema ülevaate Joonis 1.

Loeng-kontserdi ettevalmistav korraldustegevus toimus koostöös Tallinna Keskraamatukogu muusika- ja infotehnoloogia osakonnaga. Eelnevalt oli selleks loa andnud Tallinna Keskraamatukogu juhtkond - direktor ja teenindusdirektor.

Joonis 1. Tallinna Keskraamatukogu struktuur. (Allikas: Tallinna Keskraamatukogu koduleht)

1.3. Tallinna Keskraamatukogu visioon, missioon ja eesmärgid

Tallinna Keskraamatukogu visioon, missioon ja eesmärgid annavad ülevaate organisatsiooni tulevikunägemusest. Organisatsiooni visioon on kaugem tulevikunägemus või eesmärk, milleni tahetakse jõuda (Virovere, Alas, Liigand 2004, lk 22).

Tallinna Keskraamatukogul on lühike kuid tabav **visioon** - Muudame koos elu rikkamaks. (Tallinna Keskraamatukogu 2022)

Elu rikkamaks muutmine raamatukogu näitel tähendab elanikkonnale võimaluste loomist läbi haridus- ja kultuurisündmuste korraldamise, raamatute, kirjanduse, filmide jt. teoste kättesaadavaks tegemisele. Loeng-kontsertide korraldamine annab tulevikuvisioni jätkata korraldamaks Eesti kultuuriloo teemalisi sündmuseid, kaasates raamatukogu lugejaid, noori, kõiki kultuurihuvilisi.

Vähem tähtis ei ole organisatsiooni missiooni defineerimine. “Missioon peab siduma organisatsiooni liikmeid ja andma aluse jõupingutusteks ühise eesmärgi nimel” (Virovere, Alas, Liigand 2004, lk 22). Missioon on teatud hulk väärtusi, mille alusel organisatsioon igapäevaselt tegutseb. Tallinna Keskraamatukogu **missioon on olla** avatud igaihele, pakkudes juurdepääsu informatsioonile, teadmistele, oskustele ja kultuurile. Raamatukogu pakub ja arendab teenuseid, mis aitavad tallinlastel ning linna külalistel olla aktiivne, informeeritud ja täisväärtuslik ühiskonnaliige. Rääkides kogukonna ja ühiskonna arengus kaasa, pakkudes tuge inimestele ja organisatsioonidele edasivivate lahenduste leidmisel. Tallinna Keskraamatukogu missiooniks on edendada elukestvat õpet, kasvatada rõõmu lugemisest igas eas inimeses, pakkuda inspiratsiooni ja elamusi ning võimalusi eneseväljenduseks ja –arendamiseks. Aidates edendada üksteisemõistmist erineva kultuurilise või keelelise taustaga inimeste vahel ning loome võimalusi suhtlemiseks üksteise ja maailmaga. (Tallinna Keskraamatukogu 2022)

Tallinna Keskraamatukogu põhilised **eesmärgid** on sõnastatud raamatukogu strateegilises arengukavas, hetkel kodulehel avaldatud dokumendis “Tallinna Keskraamatukogu strateegilised eesmärgid 2017–2020.” Tabelis 1 esile toodud lõigud annavad ülevaate strateegilistest eesmärkidest olles alus ka antud kontserdi eesmärgile.

Tabel 1. Tallinna Keskraamatukogu strateegilised eesmärgid. Allikas: Tallinna Keskraamatukogu strateegiline arengukava 2017-2020

1.3 Eesti kultuuri tarbiv ja väärtustav lugeja

1.3.1 Eesti kirjanike ja lugejate kohtumiste korraldamine, et anda võimalus tekste arutada koos autoritega.

1.3.2 Eesti heliloojate, stsenaaristide, režissööride jt loovisikute kokkuviiimine lugejatega, et tuua nende loomingut lugejatele lähemale. Raamatukogu eesmärk on erinevate kultuurivormide kaudu innustada inimesi lugema.

2.4 Uuendusmeelsed koolitused

2.4.1 E-õppematerjalide, veebikoolituste ja õpimängude loomine nii töötajatele kui lugejatele. Raamatukogus toimuvate koolituste ja ürituste salvestamine ja lisamine veebilehele (sh raamatukogu YouTube'i kanali vahendusel) õppematerjalidena kasutamiseks.

Tallinna Keskraamatukogu arengukava strateegilised eesmärgid toetavad helilooja Jaan Räätsa teemalise loeng-kontserdi korraldamist. Esinejate lubade olemasolul jääb videosalvestus õppematerjalina kasutamiseks ja koolituste korraldamiseks kontserdi koostööpartneri Tallinna Keskraamatukogu arhiivi.

2. Korraldusprotsess

2.1. Kontserdi kirjeldus ja kultuuriline kontekst

2022. aastal tähistatakse Eesti Vabariigis raamatukogude aastat ning alates 1. jaanuarist 2022 kannab Tallinn UNESCO muusika linna nimetust. Samuti täitub 2022. aastal 90. aastat Eesti helilooja, pedagoogi ja kultuuritegelase Jaan Räätsa sünnist.

Kontserdi korraldamise **eesmärk** koostöös **koostööpartneri Tallinna Keskraamatukoguga** on tutvustada helilooja, pedagoogi, kultuuritegelase Jaan Räätsa elulugu ja loomingut raamatukogude aasta raames.

Kontserdi **sisu** ja programmi raames tulid esmaesitlusele filmilõigud, milles helilooja meenutas oma muusikutee algust Tartust Tallinnasse, õpetajaid, kolleege, interpreete ja dirigente. Muusikalistest ettekannetest kõlasid Jaan Räätsa 8-aastaselt kirjutatud esimene heliteos „Vals“ klaverile op. 0 (1941), teose tõi esiettekandele Jaan Ots. Kontserdi kammerorkestrile nr. 1 op. 16 I osa (Räätsa õpilase Mihkel Keremi seades) esitas Keelpillikvartett Prezioso ning „Tokaata“ ja valiku teosest „24 marginaali“ tõi ettekandele Johan Randvere. Heliloojat ja tema loomingut edu maailmalavadel meenutasid tuntud interpreedid, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kauaaegsed õppejõud Matti Reimann ning Peeter Paemurru. Kontserti juhtis Viljandi Muusikakooli õpetaja, raamatute autor ja Jaan Räätsa õpilane Maret Tomson.

Formaadilt on sarnaseid sündmuseid muusikavaldkonnas korraldanud varem Eesti Muusikaõpetajate Liit.⁴ Tuues mõned näited: 2019. aastal toimunud “Gustav Ernesaks 110: loeng-kontsert "Meelespea” ja 2017. aastal Noorte Segakoori Vox Populi algatatud programmi raames “Loeng-kontsert Veljo Tormis 90”.

Helilooja Jaan Räätsast on sarnane üritus toimunud 2021. aasta Suure-Jaani Muusikafestivalil. Programmi osana toimus pärastlõunane vestlus Jaan Räätsast, mil õhtujuht Maret Tomson tutvustas helilooja elulugu vesteldes Jaan Räätsa abikaasa Ebba Räätsa, Peeter Paemurru ja Matti Reimanniga. Suure-Jaani Muusikafestivali kunstiline juht on Andres Uibo.

2.2. Kontserdi planeerimine

Esialgne loeng-kontserdi planeerimine sai alguse 2021. aastal. “Sündmuse planeerimine võimaldab prognoosida ja hinnata protsessi tulemuslikkust, keskenduda konkreetsetele eesmärkidele ja nende saavutamise teedele, võttes arvesse organisatsiooni ja tema valikuid mõjutavaid sise- ja väliskeskkonna tegureid” (Müristaja, Tarmula 2011, lk 37).

Antud loeng-kontserdi korraldamise peamine **eesmärk** on tihedas seoses Tallinna Keskraamatukogu arengukavas sõnastatud ühe strateegilise eesmärgiga:

“Eesti heliloojate, stsenaaristide, režissööride jt loovisikute kokkuviiimine lugejatega, et tuua nende loomingut lugejatele lähemale.” (Tallinna Keskraamatukogu strateegiline arengukava 2017-2020)

⁴ Eesti Muusikaõpetajate Liit <https://emol.ee/sundmused/>

Iga sündmuse toimumine saab teoks tänu tegusale ettevalmistusele ja meeskonnatööle. Planeerimise alguses tuli koostada plaan, mille järgi jõuda eesmärgi ehk kontserdi toimumiseni. Toon järgnevalt esile korraldusprotsessi ülesanded seoses kontserdi ettevalmistamisega:

- selgitada kontserdi toimumise kuupäev, kellaaeg
- kooskõlastada esinejatega
- koostada kontserdikava - mõelda välja kontekst ja formaat
- koostada eelarve
- sündmuse turundamisel luua mõjuv reklaamtekst
- selgitada peamised reklaamikanalid
- koostada Jaan Räätsa isikuarhiivi ja intervjuude põhjal esitlusfilm
- tehnilised aspektid: mikrofonid, saali asetus, toolid esinejatele jt.
- selgitada seadusandlik kontekst: autoriõigused, esinejate õigused, lepingud, arveldused.

Tihe koostöö kontserdi planeerimisel toimus muusika- ja filmisaali raamatukoguhoidja Ester Pomerantsiga. Arutasime läbi kontserdi toimumise kuupäeva ja erinevad kava võimalused. Teemadering heliloojast, mida avada, on laiahaardeline - Jaan Rääts kui helilooja, pedagoog, Heliloojate Liidu pikaajaline juht, Eesti Televisiooni muusikajuht, ühiskonna- ja kultuuritegelane. Koheselt tekkis küsimus, et millisele peamisele teemavaldkonnale keskenduda. Keskendusime Jaan Räätsa kui helilooja tutvustamisele, tuues publikuni tema loomingulise teekonna.

Koostas esialgse kontserdi kava sidudes teksti, muusika ja filmilõigud. Kontserdi juht Maret Tomson tegi põhjaliku eeltöö kaardistamiseks Jaan Räätsa kui inimest, õpetajat, heliloojat, kultuuritegelast, koostades ettekande teksti osa. Esinejad on varasemalt Jaan Räätsa muusikat korduvalt ette kandnud, arutasime üheskoos läbi teoste repertuaari.

Tallinna Keskraamatukogu suures saalis on 65 istekohta, ekraani ja tehnika võimalus. Formaat loeng-kontsert sobis sündmuse korraldamise kontseptsiooni ideaalselt.

Koostatud sai esialgne eelarve. Rahastamise osas oli algselt mitmeid mõtteid - Hooandja, Eesti Kultuurkapital, sponsorid. Lõplik otsus katta korralduslikud kulud jäi siiski omafinantseeringu peale. Tulenevalt tol hetkel Eesti Vabariigis Vabariigi Valitsuse korralduse nr 362 alusel (RT III, 21.10.2021, 4) oli kontserti ja ka eelarvestamist planeerida keeruline. Raske oli ennustada, kas kontsert saab üldse toimuma ja oli ka oht, et jääb piirangute tõttu ära. Vaatamata olukorrale oli eesmärk mitte kaotada lootust ja teha

maksimum, et sündmus toimuks ja õnneks toimus. Kontsert toimus juba piirangute vabal ajal (RT III, 02.04.2022, 2.)

Kaks päeva enne kontserdi toimumist viisime Ester Pomerantsi ja meeskonnaga läbi peaproovi - vaatasime, et tehnika töötab, panime paika tehnilise raideri, toolide asetuse saalis. Maret Tomson tuli hea idee peale, et kõnelejaltele võiks olla mikrofon. Tehnilistes küsimustes oli suureks abiks Tallinna Keskraamatukogu IT-spetsialist Ivo Ahun, tänu kelle ettevalmistustele kontserdi tehniline pool hästi toimis. Eelnevalt olin koostanud ja saatnud esinejatele kontserdi ülesehituse plaani ja ajakava (Lisa 2). Sündmuse päeval tulid esinejad natuke varem, et proovida klaveri kõla, mikrofone ja saali asetust.

2.3. Meeskond

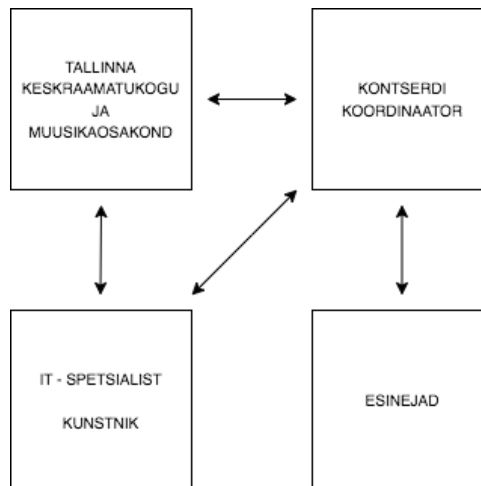
“Meeskond (team) on kahest või rohkemast inimesest koosnev üksus, kes mõjutavad üksteist ja koordineerivad oma tööd spetsiifilise eesmärgi saavutamiseks” (Türk, 2001, lk 164).

“Meeskond on hästi moodustatud ja efektiivselt töötav grupp, mida inglise keeles on parafeeritud järgmiselt: **TEAM** = Together Everyone Achieves More (üheskoos saavutab igaüks enamat)” (Türk 2001, lk 164).

Meeskonna moodustasid Tallinna Keskraamatukogu juhtkond, muusika- ja filmisaali raamatukoguhoidja Ester Pomerants, kontserdi koordinaator Eliisa Rääts.

Esinejad Maret Tomson (kontserdijuht), Keelpillikvartett Prezioso koosseisus Hanna-Liis Nahkur (viiul), Mari-Katrina Suss (viiul), Helena Altmanis (vioola), Andreas Lend (tšello), Jaan Ots (klaver), Johan Randvere (klaver), Peeter Paemurru (esineja), Matti Reimann (esineja), Ebba Rääts (meenutused Jaan Räätsast). Infotehnoloogia toimimise eest hoolitses Tallinna Keskraamatukogu töötaja IT-spetsialist Ivo Ahun.

Meeskonnatöö toimus sünergilisena. “Sünergilise meeskonnatööga loob rühm midagi uut ja enamat kui tulemus, mis oleks käeulatuses vaid individuaalsete ressursside lihtsa liitmise korral./.../ Sama hästi võib seda nimetada ka innovatiivseks meeskonnatööks.” (Alas 2008, lk 134)

Joonis 2. Meeskonna struktuur

Kontserdi koordinaatorina oli meeskonnaliikmena minu ülesandeks luua kontserdi ülesehituse struktuur ja mõelda välja kontseptsioon: kus toimub, mis toimub, miks toimub. Suhelda esinejatega, koostada kontserdi programm, turundada sündmust avalikult, koostada eelarve, helilooja Jaan Räätsast film esitluseks, kujundada reklaamplakat ja tegeleda jooksvate korralduslike küsimustega. Koordinaatorina võtsin initsiatiivi kontserdi ettevalmistava protsessi juhtimise ja läbiviimise osas, samas kõik meeskonnaliikmed olid abivalmis ja kaasatud osalema. Tallinna Keskraamatukogu muusikaosakond aitas koostööpartnerina sündmust ette valmistada, turundada. Reklaamplakati parameetrid ja logo aitas üle vaadata Tallinna Keskraamatukogu kunstnik. Joonisel 2 selgitan meeskonna struktuuri.

2.4. Turundus ja sihtgrupp

Kultuuri sündmuse turundamisel tekib peamine küsimus - kuidas jõuda publikuni? “Turunduse põhiteooria kohaselt peab ettevõtte leidma õige tarbija ja seejärel tutvustama tarbijale oma toodet õigel viisil. Toodete turundamisel on kolm peamist meetodit: keskendumine tootmisele, keskendumine müügile, keskendumine kliendile“ (Kolb 2005, lk 63). Loeng-kontserdi turundamisel oli oluline läbi mõelda järgmised olulised küsimused - milline on kontserdi kontseptsioon, reklaamikanalid ja sihtgrupp.

Sündmuse kontseptsiooni loomisel keskene roll on Jaan Räätsa eluloo ja loomingu tutvustamisel. Heliloojaga viisime aastate jooksul läbi arvukalt intervjuusid, mille alusel tulid

esmakordselt ettekandele meenutused loomingulisest teekonnast, kolleegidest, interpreetidest, dirigentidest.

Kontserdi edule aitasid kaasa esinejad, kelle repertuaaris on aastaid helilooja looming olnud ja väärivad eesti kultuuritegelased meenutamaks ja tutvustamaks Jaan Räätsa.

Märkimata ei saa jätta ka ajaloolist hetke Eesti muusika kultuuriloos -

Jaan Räätsa 8-aastaselt kirjutatud esimese teose Vals. op. 0 maailmaesiettekandele Jaan Otsa esituses.

Publik jõuab sündmuseni enamasti läbi reklaami. “Reklaami eesmärk on viia kaup tarbijani” (Roose 2002, lk 29). “Reklaamistrateegia (ka loovstrateegia) on kogum tõdemustest, mida öelda ja kuidas öelda tarbijale oma kauba/teenuse kohta, tehes seda reklaamteate vahendusel” (Bachmann, lk 29 2004/2005).

Sündmuse reklaamistrateegia kujundamisel püüdsin lähtuda küsimusest - kuidas reklaamis anda lühidalt, kuid mõjuvalt edasi kontserdi kontseptsioon. Jaan Rääts on Eesti muusika klassik, kelle teosed on kõlanud aastakümneid nii Eesti kui maailma tipporkestrite, muusikute, interpreetide, dirigentide esituses. Samas ei pruugi kultuurihuvilised olla kursis helilooja eluloo ja muusika teekonnaga. Kontserdi läbivaks loosungiks reklaamteatel kõlas “*Filmiesitus ja muusikalised ettekanded Jaan Räätsa tähtteostest maailma lavadele.*” võttes kokku lühidalt kontserdi kava, sisu ja helilooja loomingu.

Reklaamteate olulised komponendid on Tallinna Keskraamatukogu logo, esinejate nimed, piletite informatsioon, helilooja pilt, toimumise aeg, koht ja aadress. Kontserdi reklaamplakatiga on võimalik tutvuda Lisas 1.

Peamised reklaamikanalid reklaamteate levitamisel olid Fienta.ee, HuviTallinna portaal, Tallinna Keskraamatukogu koduleht, kontserdiplakat Tallinna Keskraamatukogu fuajees ja muusikasaalis, Facebook Event-i loomine sotsiaalmeedias. Reklaamikanalitest annab ülevaate Tabel 2. Lisa 4 annab ülevaate reklaamtekstist Tallinna Keskraamatukogu kodulehel ja Lisa 5 HuviTallinn.ee, Fienta.ee veebikeskkonnas olnud reklaamist.

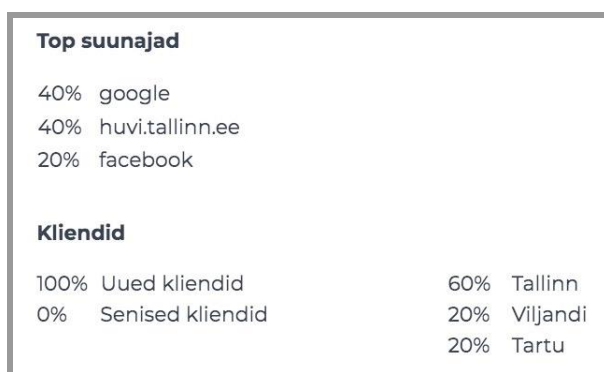
Tabel 2. Reklaamikanalid.	
Reklaamikanal	Otselink reklaamile
Fienta.ee	Fienta.ee
HuviTallinn.ee; Fienta.ee	Lisa 5
Tallinna Keskraamatukogu koduleht	Tallinna Keskraamatukogu

Facebook Event-i loomine	Facebook
Kontserdiplakat Tallinna Keskraamatukogu fuajees ja muusikasaalis.	Lisa 1

Kontsert oli suunatud kõigile kultuurihuvilistele üle Eesti, kuid esialgne turundus oli suunatud eelkõige Tallinna linna **sihtgrupile** - raamatukogu külastajad, Tallinna linna elanikud. Teavitustöö toimus kaks nädalat enne kontserdi toimumist. Osaleda soovijatel oli palutud registreerida tasuta osalemise pilet Fienta.ee piletite müügikeskkonnas. Alljärgnev Joonis 3 kirjeldab inimeste jõudmist Fienta.ee kodulehele. Osalejad on registreerunud Tartust, Tallinnast, Viljandist.

Joonis 3. Fientas registreerunud osalejate kaardistus

Allikas: Fienta.ee

2.5. Kontserdi eelarve

Kontserdi eelarve koosneb tuludest ja kuludest. Loeng-kontserdi eelarve põhineb koostööpartneri Tallinna Keskraamatukogu toel ja omafinantseeringul.

Kontserdi eelarve oli kokku 1395 €, millest omaosalus oli 1010 €. Koostööpartnerina võimaldas Tallinna Keskraamatukogu tasuta saali kasutamist (5h), ekraani, heli ja video salvestamise võimaluse (5h) ja turunduse kodulehel, tänu millele oli võimalik eelarves hoida kokku suuremad kulud väärtuses 385 €. Lisaks kontserdi salvestus oli raamatukogu poolt.

Kontserdil puudus piletimüük põhjusel, et Tallinna Keskraamatukogu on kontserdi koostööpartner. Projekti rahastamine ei toimunud projekti raames raamatukogu alt, korralduslike kulude katteks oli tarvilik leida eraldi rahastus. Tegemist ei olnud üritusega, mis toimus raamatukogus juba varasemalt eelarvestatud kontsertsarja osana. Piletimüük oleks

tulnud arvesse siis, kui Tallinna Keskraamatukogu ei oleks olnud koostööpartner ja oleksin korraldanud sündmust väljastpoolt.

Eelarve planeerimisel ja esinejatega läbirääkimisel ei soovinud esinejad saada algsest tasu. Põhjus on lihtne - tegemist on Jaan Räätsa mälestusele pühendatud kontserdiga ja artistid soovisid teha kingitust Jaan Räätsale tema juubeliaasta puhul. Eriti põhjusel, et helilooja on alles hiljuti siit ilmast lahkunud. Eelarve sai siiski koostatud. Eelarve koosneb kolmest osast - esinejate honorarid; esinejad, kellega toimus koostöö, Tallinna Keskraamatukogu hinnakirja alusel koostatud saali ja tehnika maksumuse väärtus, mida toetas koostööpartner. Esinejad said tasustatud arve alusel. Kontserdi eelarvega on lähemalt võimalik tutvuda Tabelis 3.

Tabel 3. Kontserdi eelarve	Korralduslikud kulud	Korralduslikud tulud
Esineja	400 €	omaosalus
Esineja	400 €	omaosalus
Esineja	200 €	omaosalus
Esineja	koostöö	
Esineja	koostöö	
Esineja	koostöö	
Mikrofoni kasutusse andmine koos helipuldiga	5 € x (5 tundi) = 25 €	Tallinna Keskraamatukogu
Lisamikrofoni kasutamine	2 € x (5 tundi) = 10 €	Tallinna Keskraamatukogu
Dataprojektori kasutamine	20 € x (5 tundi) = 100 €	Tallinna Keskraamatukogu
Sülearvuti filmide jaoks	10 € x (5 tundi) = 50 €	Tallinna Keskraamatukogu
Estonia pst 8 suur saal (65 kohta)	40 € x (5 tundi) = 200 €	Tallinna Keskraamatukogu
Plakatite trükkimine	10 €	omaosalus
KOKKU	1395 €	

Eelarves olev ruumide ja tehniliste vahendite kasutusse andmise hinnakiri on kajastatud Keskraamatukogu kodulehel.⁵ Tabel 4 selgitab eelarvet, kui ilma koostööpartneri toeta oleks pidanud teenused ostma.

Tabel 4. *Omafinantseering ja koostööpartneri Tallinna Keskraamatukogu toetuse summa väärtus.*

OMAFINANTSEERING	KOOSTÖÖPARTNER
1010 €	tasuta tehnika ja saali kasutus (väärtuses 385 €)
1010 €	385 €

2.6. Riskianalüüs

Avaliku sündmuse korraldamine toob paratamatult kaasa riskid, millega tuleb arvestada. Antud sündmuse korraldamise puhul olid riskid väikesed, kuid kaugeltki mitte olematud. Planeerida avalikku sündmust ülemaailmses pandeemia olukorras on küllaltki keeruline. Korraldaja peab alati olema valmis selleks, et võib tulla teade meeskonnaliikme haigestumisest, uutest piirangutest või et kontsert jääb üldse ära. Õnneks toimunud kontserdil olid kõik terved ja kontsert toimus.

Vabariigi Valitsuse korralduse nr 362 alusel (RT III, 21.10.2021, 4) oli kultuuri üritusele sisenemine võimalik ainult COVID-19 haiguse läbi põdenud, vaksineeritud, sealhulgas täiendava vaktsiinidoosiga vaksineeritud, või vaksineerituga võrdsustatud isikul, esitades enne tegevuses osalemist nimetatud asjaolude kohta tõendi. Antud korraldus muudeti kehtetuks Vabariigi Valitsuse 02.04.2022 korraldus nr 108 alusel (RT III, 02.04.2022, 2), sisuliselt nädal enne kontserdi toimumist. Korraldaja seisukohast raskendas see olukord oluliselt kontserdi korraldamist, sest publik ja ka meeskonna liikmed, kellel puudub tõend, ei saa osaleda.

Kontserdi tehnilises plaanis ei olnud muret - täpsustasime eelnevalt IT- spetsialistiga filmide tehnilised aspektid. Ainus mure oli, kui meeskonnas seoses pandeemiaga keegi haigestub. Esineja haigestumise korral oleks olnud võimalik ekraanil publikule näidata lisa filmi. Kontserdi korraldaja haigestumisel oleksin palunud meeskonnaliiget, et kontsert ikkagi

⁵ Tallinna Keskraamatukogu hinnakiri. Ruumide ja tehniliste vahendite kasutusse andmine. <https://keskraamatukogu.ee/tasulised-teenused/>

läbi viia. Kontserdi ärajäämise puhul oleksin koheselt teavitanud meeskonda, esinejaid ja publikut läbi reklaamikanalite. Lisa 3 tutvustab riskiplaani ja võimalikke lahenduskäike.

2.7. Seadusandlik kontekst

Iga teose loomisest alates tekib autoriõigus.

11. novembril 1992. aastal vastu võetud Autoriõiguse seaduse § 13¹ alusel (RT I, 28.12.2011, 5) on autori varaliste õiguste teostamine sõnastatud järgnevalt:

(1) Autor teostab oma varalisi õigusi kas iseseisvalt või kollektiivse esindamise organisatsioonide (IX peatükk) kaudu.

(2) Teose avalik esitamine võib toimuda ainult juhul, kui teose avalikku esitamist korraldab isik on saanud autorilt, tema õigusjärglaselt või autorit esindavalt kollektiivse esindamise organisatsioonilt eelnevalt loa (litsentsi) teose avalikuks esitamiseks. Kui teose avalikku esitamist korraldab üheaegselt mitu isikut, siis vastavalt isikute omavahelisele kokkuleppele taotleb loa üks nendest. (Autoriõiguse seadus 1992)

Konsulterisin Eesti Autorite Ühinguga (EAÜ) litsentsitasude, muusikaliste teoste ettekande ja video edastamise teemal. Hetkel, aprill-mai 2022 ei ole Jaan Rääts EAÜ liige, seetõttu juriidiliselt litsentsilepingut sõlmima ja litsentsitasu maksma ei pea. Juhul kui heliteose autor on EAÜ liige, siis enne kontserdi toimumist tuleb sõlmida leping, esitada aruanne kontserdil kõlanud muusikaliste teoste osas ja tasuda litsentsitasu.

Autoriõiguse seaduse § 67 sõnastab esinejate varalised õigused (RT I, 28.12.2011, 5)

(1) Teose esitajal on ainuõigus ise kasutada, lubada kasutada ja keelata kasutada teose esitust ning saada poolte vahel kokkulepitud tasu sellise kasutamise eest, välja arvatud käesoleva seadusega ja poolte kokkuleppega ettenähtud juhud

(2) Vaid teose esitaja nõusolekul on lubatud

1) seni fikseerimata esituse salvestamine heliplaadile, heli- ja videolindile, filmile jms viisil;

Konsulterisin Eesti Esitajate Liiduga esinejate ja video edastamise teemal. Hetkel piisab esinejate ja korraldaja omavahelisest nõusolekust. Video ei ole koostatud kommertslikel eesmärkidel, millelt on võimalik teenida tulu. Esinejate eelneval loal jääb kontserdisalvestuse montaaž õppe eesmärgil koostööpartneri Tallinna Keskraamatukogu arhiivi, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiasse diplomitöö osana, Eesti Teatri-ja Muusikamuuseumi, Jaan Räätsa kodulehele kõigile huvilistele helilooja loomepärandiga tutvumiseks.

Nii nagu muusikaga, on ka fotodel autoriõigused. Filmis kasutatud fotodele lisasin korrektsed viited, eelnevalt konsulteerides Eesti Teatri-ja Muusikamuuseumiga.

2.8. Sotsiaalmajanduslik mõju

Sotsiaalmajandusliku mõju hindamisel võtsin aluseks 2012. aastal Konjunktuuriinstituudi poolt välja töötatud uuringu kaardistamiseks Eestis toimuvate kultuuri ja spordisündmuste regionaalset majanduslikku mõju. Ürituste võimalikud mõjud on majanduslik, turism/kaubandus, keskkondlik, sotsiaalne/kultuuriline, psühholoogiline, poliitiline/administratiivne. (Konjunktuuriinstituut, lk 15). Tallinna Keskraamatukogus toimunud loeng-kontserdi korraldamine toob kaasa eelkõige majandusliku, sotsiaalse/kultuurilise, psühholoogilise ja poliitilise/administratiivse mõju.

Turism/kaubandus, keskkondlikud mõjutegurid on antud üritusel peaaegu olematud, sest tegemist on väiksema formaadiga üritusega. Tallinna Keskraamatukogu üks eesmärke avaliku linna munitsipaalasutusena on pakkuda elanikele osalemist haridus- ja kultuuri üritustel. Kontserdi toimumine annab võimaluse publikul lõimuda, suhelda, saades osa kultuurisündmusest. Tagasiside põhjal tõi kontsert publikule psühholoogiliselt kaasa häid emotsioone, uued teadmised Eesti kultuurist ja muusikast. Jaan Räätsa loomepärand on paljuski veel avamata, mistõttu mõjutab sündmuse toimumine ka kultuuripoliitikat läbi sisulise poole - Jaan Räätsa eelnevalt avaldamata intervjuude salvestused jäävad avalikult kasutada arhiividesse teaduslikuks uurimiseks. Majanduslik mõju on eelkõige seotud eelarveliste väljaminekutega - plakatid, luues käivet trükikojale, artistide honoraride pealt riigile tagasi laekuvad maksud. Administratiivselt on projekt mõjutanud erinevaid osapooli, kaasates esinejad, Eesti Autorite Ühing, Eesti Esitajate Liit, Tallinna Keskraamatukogu meeskond, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

3. Refleksioon

Ühtegi sündmust ei korraldata üksi - õnnestunud projekt on alati meeskonna suure töö tulemus. Kontserdi koordinaatori vaatest võin öelda, et helilooja Jaan Räätsale pühendatud loeng-kontsert sujus suurepäraselt - antud sündmus sai teoks tänu kõigi osapoolte panusele ja koostööpartner Tallinna Keskraamatukogu ja muusikaosakonna koostööle. Tallinna Keskraamatukogu külastajad on andnud tagasiside, et nad soovivad kontserti korrata. Õhkkonnas oli vaimsust, helgust, mõttemaailma avarustumist - usun, et igäüks leidis kahe tunnisest pärastlõunast mõne rosina. Jaan Rääts oli erakordse huumorimeelega inimene, mõned huumorikillud lisasid publikule positiivseid emotsioone pannes publiku naerma.

Elu on õpetanud, et tuleb kuulata endast targemaid ja kogenumaid inimesi, siis läheb paremini. Seetõttu on hea meel, et sain igapäevaselt kultuurivaldkonnas töötavalt kolleegidelt, esinejatelt, meeskonna liikmetelt juurde palju praktilisi teadmisi, mida tulevikus oskuslikult kasutada.

Aastatepikkune töö koos heliloojaga tema meenutuste arhiveerimisel hakkab vaikselt jõudma avalikkuseni. Diplomitöö andis põhjuse esitluseks monterida videolõigud varasemalt salvestatud intervjuude põhjal.

Eks veel algajal korraldajal juhtub ka apsakaid ja juhtus ka minul. Kindlasti oleksin korraldajana pidanud ette nägema, et esinejatel on muusikainstrumendid. Oleksin pidanud eelnevalt täpsustama üle parkimiskohad kõigile esinejatele. Õnneks on esinejad parkimisel nii kogunud, et kõik sujus hästi.

Kontserdi pikkus kujunes kaks tundi. Korraldajana pean tegema 15-minutilise pausi, et inimesed saaksid natukene vahepeal liikuda. Alguses ei osanud ma sellega arvestada, sest esialgne kontserdi pikkus tundus olevat natuke üle 1 tunni. Samas publik oli väga kaasa haaratud ja aeg läks ruttu.

Koostööpartner Tallinna Keskraamatukogu aitas lisaks harukordse kultuuriloo väärtuse loomisele kaasa ka majanduslikus plaanis. Kui oleksin ilma koostööpartneri toeta pidanud tellima eraldi tehnika, videosalvestuse teenuse, rentima saali, oleksid eelarves olnud palju suuremad kulud.

Peale kontserdi toimumist õnnestus rääkida nii esinejate kui publikuga ja tagasiside on olnud positiivne. Esitan ka Tallinna Keskraamatukogu ja muusika- ja filmisaali raamatukoguhoidja Ester Pomerantsi tagasiside koostööle:

Tallinna Keskraamatukogu, muusika- ja filmisaali raamatukoguhoidja Ester Pomerants

"Tallinna Keskraamatukogu muusika- ja filmisaalil ning meie lugejatel oli harukordne rõõm osa saada Eesti ühe omanäolisema helilooja elu ja loomingut kajastavast projektist.

Läbirääkimised ja ettevalmistused Eliisa Räätsa ja raamatukogu esindaja vahel kontsertloengu läbiviimiseks raamatukogu suures saalis algasid juba 2021. aasta sügisel. Enne kontserti toimunud mitmed töökoosolekud olid konstruktiivsed, kus mõlemad osapooled pakkusid välja loeng-kontserdi läbiviimiseks erinevaid mõtteid ja võimalikke lahendusi.

Eliisa oli põhjalikult läbi mõelnud kava ülesehituse, kus tema enda poolt filmitud unikaalsed videolõigud helilooja mõtetest vaheldusid elavas ettekandes näidetega tema loomingust ja kaasaegsete meenutustega. Eriti meeldivalt mõjus moderaatori poolt esitatud vahetekstide kasutamine kontserdi üheks tervikuks sidumisel. Nimesildid toolidel tegi lihtsaks kutsutud külaliste kohtade leidmise, osapooltele jagatud kavalehed tagasid kontserdi ladusa „kulgemise“. Saalis valitses soe, hubane ja heast huumorist tulvil õhkkond. Tagasisidena saadud ülivõrdes muljete ja positiivse elamuse põhjal oleks raamatukogu ja meie lugejad huvitatud korduskontserdist või lausa kontserdisarjast.

Raamatukogu tänab siiralt Eliisa Räätsa võimaluse eest olla koostööpartneriks tänavusel raamatukoguaastal.“

Kokkuvõte

Käesolev loov-praktiline lõputöö andis ülevaate 11. aprillil 2022. aastal helilooja, pedagoogi, kultuuritegelase Jaan Räätsa 90. juubeliaastale pühendatud loeng-kontserdist.

Koostöös Tallinna Keskraamatukoguga sai toimuma ajalooline sündmus Eesti kultuuriloos, tuues ettekandele Jaan Räätsa helitööd ning meenutused õpetajatest, dirigentidest, interpretidest, kolleegidest. Kontserdi korraldaja vaatest võin öelda, et eesmärk sai täidetud - kontsert toimus ja pakkus huvi publikule. Tallinna Keskraamatukogu külastajad on palunud kontserti isegi korrata. Lugejate huvi tõttu on tulevikus loota kontserdisarja loomist, tutvustamiseks Eesti heliloojate, interpretide, muusikute, kultuuritegelaste loomepärandit koostöös muusikaosakonnaga.

Soovin siinkohal tänada tervet meeskonda, kes on võtnud aega ja teinud suurepäraselt tööd, et panustada antud projekti. Koostööpartner Tallinna Keskraamatukogu juhtkonda ja muusika - ja filmisaali raamatukoguhoidjat Ester Pomerantsi. IT- spetsialist Ivo Ahunit ja raamatukogu töötajaid.

Tänu suurepärasele esinejatele. Kontserdi õhtujuht Maret Tomson, tuues säravalt helilooja eluloo publikuni. Jaan Räätsa esimese teose, 8-aastaselt kirjutatud Valss op. 0 (1941) tõi esiettekandele Jaan Ots. "Marginaalid" (1980) ja "Tokaata" (1968) esitas Johan Randvere. Kontserdi kammerorkestrile I osa (Mihkel Keremi seades) tõi ettekandele keelpillikvartett Prezioso. Jaan Räätsa meenutasid kauaaegsed õppejõud, Emeriitprofessorid Matti Reimann ja Peeter Paemurru. Maret Tomson palus kontserdi jooksul kommentaari Jaan Räätsa abikaasalt Ebba Räätsalt meenutamaks Jaan Räätsa.

Ene Kuljusele tänu abistamast leidmaks Eesti Teatri-ja Muusikamuuseumi arhiivist fotod filmimaterjali jaoks. Tänu ka kõigile teistele osapooltele, kellega jooksvalt korralduslikke küsimusi sai lahendatud.

Töö valmimisel olen tänulik loov-praktilise lõputöö juhendajale Marko Lõhmusele ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiale.

Kasutatud allikad

- Alas, R. (2008) Organisatsiooni struktuuri loomine. *Juhtimise alused* (lk 85,134)
Kirjastus Külim.
- Bachmann, T. (2004/2005) Reklaami psühholoogiline olemus. *Reklaamipsühholoogia* (lk 29). AS Kirjastus ILO.
- Kolb, B.M. (2005) Keskendumine turundusele. *Kultuuriturundus* (lk 63). Kirjastus: Altex.
- Müristaja, H. Tarmula, K. (2011) Sündmuse planeerimine ja organisatsioon. *Sündmus - ja koosolekukorraldus* (lk 37) Tallinn: Kirjastus Argo.
- Roose, N. (2002) Reklaami koht turunduses. *Reklaam turunduses* (lk 29). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Türk, K. (2001) Missioon, Visioon, Strateegia. Meeskonna juhtimine. *Eestvedamine* (lk 164). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastuse trükikoda.
- Virovere, A. Alas, R. Liigand, J. (2008) *Organisatsioonikäitumine* (lk 22, 23) Tallinn: Kirjastus Külim.

Interneti allikad:

- Autoriõiguse seadus. (2022)
RT I,28.12.2011, 5. <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122011005>
- COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud (2022)
RT III, 21.10.2021, 4. <https://www.riigiteataja.ee/akt/321102021004>
- COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud.
RT III, 02.04.2022, 2. <https://www.riigiteataja.ee/akt/302042022002>
- Tallinna Keskraamatukogu põhimäärus (2022)
KO 2007, 169, 2025. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12875676>
- Tallinna Keskraamatukogu (2022) *Strateegilised eesmärgid 2017-2020*
<https://keskraamatukogu.ee/wp-content/uploads/2015/11/Strateegilised-eesm%C3%A4rgid-2017-2020.pdf>
- Tallinna Keskraamatukogu (2022) *Struktuur*
<https://keskraamatukogu.ee/meist/struktuur/>
- Tallinna Keskraamatukogu (2022) *Üritused*
<https://keskraamatukogu.ee/uritused/>

Tallinna Keskraamatukogu (2022) *Raamatukogust*

<https://keskraamatukogu.ee/meist/raamatukogust/>

Tallinna Keskraamatukogu (2022) *Koostööpartnerid*

<https://keskraamatukogu.ee/meist/koostoopartnerid/>

Konjukturiinstituut (2012) *Eestis toimivate kultuuri-ja spordisündmuste regionaalse majandusliku mõju hindamine ning analüüs.*

Kultuuriministeerium (2022) *Kultuuri Arengukava 2021-2030*

<https://kul.ee/kultuur2030>

HELILOOJA JAAN RÄÄTS 90

juubeliaastale pühendatud loeng-kontsert

11. aprill kell 15.00

Tallinna Keskraamatukogu suures saalis

Estonia pst 8

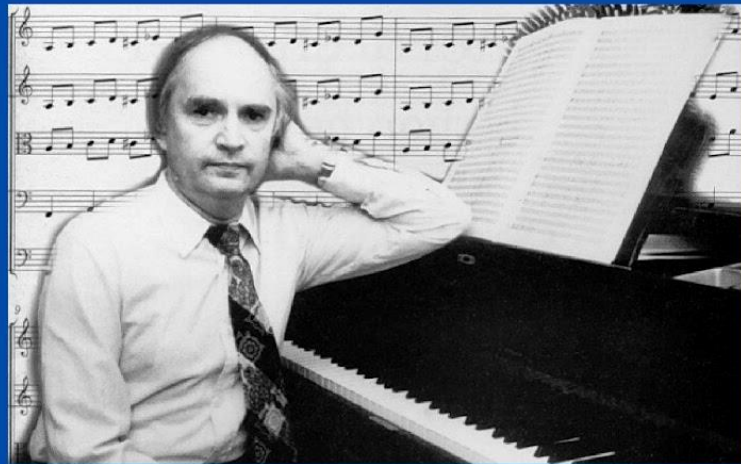

Foto: Tiit Koha

**Filmiesitlus ja
muusikalised ettekanded
Jaan Räätsa tähtteoste
teekonnast
maailmalavadele**

**Esinevad:
Keelpillikvartett
Prezioso
Johan Randvere
Jaan Ots
Maret Tomson
Meenutused
Matti Reimannilt ja
Peeter Paemurrult**

Lisa 2. Kontserdi ülesehitus ja ajakava esinejatele

**Loeng - kontsert Jaan Rääts 90
11.04.2022 kell 15.00 Tallinna Keskraamatukogus**

<p>1. Sissejuhatus.</p> <p>Maret Tomson</p>
<p>1. Esimene teos “Valss op. 0”. Jaan Räätsa tulek Eesti muusikasse.</p> <p>Tekstiosa - Maret Tomson tutvustab Jaani lapsepõlve.</p> <p>Film - Jaan Rääts räägib filmis esimese Valsi op. 0 kirjutamisest 4’</p> <p>Muusika - Jaan Ots toob esiettekandele Jaan Räätsa Valss Op. 0 4’</p>
<p>1. Tallinna Konservatoorium</p> <p>Tekstiosa - Maret Tomsoni ettekanne</p> <p>Film ja muusika - Jaan Rääts räägib Tallinna Konservatooriumi astumisest ja teosest, millega Eugen Kapp kutsus teda õppima. Filmis tuleb ettekandele Jaan Räätsa enda esituses klaveripalade tsükkel op. 0,5, salvestatud 1951. aastal Estonia Kontserdisaalis. Räägib Dmitri Šostakovitšist 10’</p>
<p>1. “Kontsert Kammerorkestrile nr.1 op. 16”</p> <p>Tekstiosa - Maret Tomsoni ettekanne</p> <p>Film - Jaan Rääts räägib Kontsert kammerorkestrile teekonnast 8’</p> <p>Muusika - Kontsert kammerorkestrile I osa esitab Keelpillikvartett Prezioso 4’</p>
<p>1. “Tokaata” Rahvusvahelise Tšaikovski Konkursi kohustuslik pala</p> <p>Tekstiosa - Maret Tomsoni ettekanne</p> <p>Matti Reimann - Meenutused Eesti pianistide esimesest konkursist ja konkursi kohustuslikust palast “Tokaata” aastal 1968</p> <p>Film: Jaan Rääts “Tokaata” teekonnast 2,5’</p> <p>Muusika - “Tokaata” esitab Johan Randvere - 4’</p>

1. Tekstiosa - Maret Tomsoni ettekanne

Peeter Paemurru meenutused Kontsert kammerorkestrile nr.1 op. 16
menust maailmalavadel

Film - Jaan Räätsa huumor **5'**

1. "Marginaalid"

Tekstiosa - Maret Tomsoni ettekanne

Film - Jaan Rääts räägib heliloojaks olemisest, Marginaalide kirjutamisest
Elektroonilised marginaalid **9'**

Muusika - Johan Randvere esitab valiku "Marginaalidest" **7'**

Kokkuvõte - Maret Tomsoni küsimus Ebba Räätsale -
Veljo Tormise tsitaat Jaanist

Korraldaja Eliisa Räätsa tänusõnad

Lisa 3. Riskiplaan

Juhtum	Kus ja millal?	Mõju/Tõenäosus	Riski suurus M x T	Mida on võimalik teha selle vältimiseks?	Kui siiski juhtub	Aeg juhtumi lahendamisel
Esineja haigestumine	Enne kontserdi toimumist	1/3	3	haigestumist on raske ette ennustada	Esinemise ajal näidata filmi	5 minutit
Korraldaja haigestumine	Enne kontserdi toimumist	1/3	3	haigestumist on raske ette ennustada	Meeskonnas on pädevaid liikmeid, keda oleksin palunud sündmust läbi viima	2 tundi
Filmid ei tööta tehniliselt	Kontserdi toimumise ajal	1/3	3	Filmid vaatasime eelnevalt üle Tallinna Keskraamatukogu IT-spetsialistiga.	Sündmusel oli professionaalne IT - spetsialist, kelle peale sai kindel olla tehnilistes küsimustes	5 minutit
Kontserdi ärajäämine pandeemia tõttu	Enne kontserdi toimumist	2/3	6	Pandeemia olukord on ettearvamatu, mida on kahjuks raske ette näha	Tuleb teavitada kõiki osalejaid ja publikut.	1 päev

Lisa 4. Reklaamtekst Tallinna Keskraamatukogu kodulehel „Jaan Rääts 90“

2022. aastal möödub 90 aastat Eesti helilooja, pedagoogi ja kultuuritegelase Jaan Räätsa sünnist.

Muusikakriitik Priit Kuusk on 1970. aastal avaldatud raamatus “Kuus eesti tänase muusika loojat“ Jaan Räätsa loomingu kohta kirjutanud: „*See muusika vajas ja leidiski endale globaalse lennuruumi.*“

Jaan Rääts on helilooja, kelle Kontsert kammerorkestrile nr. 1 op. 16 (1961) on esimene Eesti heliteos, mis rajas Eesti muusikale tee maailma ning kõlas juba läinud sajandil kõikidel mandritel: Põhja-Ameerikas, Lõuna-Ameerikas, Aafrikas, Austraalias, Euraasias. Nimetatud kontsert on Eesti muusika visiitkaart ja tänini üle aegade enim mängitud Eesti helilooja teos, mida on esitatud enam kui 2300 korral ligi 70 riigis, sh paljude maailma tipporkestrite ja -dirigentide esituses.

Üleilmse tuntuse saavutas samuti tema klaveriteos „Tokaata“ (1968), mille tähelend sai alguse 1970. aasta rahvusvahelisel Tšaikovski-nimelisel pianistide konkursil.

Eesti kultuuriloos on tähelepanuväärne, et esimesel Eesti elektroonilise muusika plaadil, mis nägi ilmavalgust aastal 1981, kõlab Jaan Räätsa “24 elektroonilist marginaali” Kalle Randalu, Sven Grünbergi ja helilooja enda esituses, helirežissöör Enn Tomson.

Jaan Räätsa loomingu varasalve kuulub üle 130 teose: nende seas kaheksa sümfooniat, vokaalsümfoonilisi teoseid, rohkearvuliselt instrumentaalkontserte ja kammermuusikat erinevatele koosseisudele, teoseid soolopillidele, rahvamuusikaansamblitele, muusika 14-le mängu- ja mitmele dokumentaalfilmile, lastele kirjutatud klaveripalasisid jpm.

11. aprillil algusega **kell 15.00** toimuval loeng-kontserdil Tallinna Keskraamatukogu suures saalis tulevad esmaesitlusele filmilõigud, milles helilooja meenutab oma muusikutee algust Tartust Tallinnasse, õpetajaid, kolleege, interpreete, dirigente.

Esiettekandele tuleb Jaan Räätsa 8-aastaselt kirjutatud esimene heliteos „Vals“ klaverile op.0 (1941), mille esitab dirigent, trompetist ja pianist **Jaan Ots**.

Kontserti kammerorkestrile nr. 1 op. 16 I osa (Räätsa õpilase Mihkel Keremi seades) toob ettekandele **keelpillikvartett Prezioso**.

„Tokaata“ ning valiku teosest „24 marginaali“ esitab klaveril **Johan Randvere**.

Heliloojat ja tema loomingu edu maailmalavadel meenutavad tuntud interpreedid, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kauaaegsed õppejõud **Matti Reimann** ning **Peeter Paemurru**. Kontsert-loengut modereerib Viljandi Muusikakooli õpetaja, raamatute autor ja Jaan Räätsa õpilane **Maret Tomson**.

Loeng-kontsert „Jaan Rääts 90“, mis on Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurikorralduse eriala üliõpilase diplomitöö, toimub käesolevat raamatukogude aastat silmas pidades koostöös Tallinna Keskraamatukoguga.

Kontserdile on **vaba sissepääs** eelregistreerimisega Fienta.ee

<https://fienta.com/et/helilooja-jaan-ra-a-tsa-ma-lestusele-pu-hendatud-loeng-kontsert>

Tallinna Keskraamatukogu koduleht: <https://keskraamatukogu.ee/muusika/loeng-kontsert-jaan-raats-90/>

Lisa 5. Reklaamtekst HuviTallinn.ee ja Fienta.ee

2022. aastal täitub 90. aastat Eesti helilooja, pedagoogi ja kultuuritegelase Jaan Räätsa sünnist. Muusikakriitik Priit Kuusk on 1970. aastal avaldatud raamatus „ Kuus tänase eesti muusika loojat“ kirjutanud, et „Räätsa muusika vajas ja leidis endale globaalse mängumaa.“

11. aprillil toimuval loeng-kontserdil tuleb esiettekandele Jaan Räätsa 8-aastaselt kirjutatud esimene heliteos „Valss“ klaverile op. 0 (1940), mille esitab Jaan Ots.

Esmaesitlusele tuleb film, milles helilooja meenutab oma muusikutee algust Tartust Tallinnasse, oma õpetajaid, kolleege, interpreete, dirigente.

Kontsert kammerorkestrile nr. 1 op.16 (Räätsa õpilase Mihkel Keremi seades) toob ettekandele keelpillikvartett Prezioso.

„Tokaata“ ning valiku teosest „24 marginaali“ esitab Johan Randvere.

Heliloojat ja tema loomingu edu maailmalavadel meenutavad tuntud interpreedid, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kauaaegsed õppejõud Matti Reimann ning Peeter Paemurru.

Kontserti juhib Viljandi Muusikakooli õpetaja, raamatute autor ja Jaan Räätsa õpilane Maret Tomson.

11. aprillil toimuval loeng-kontserdile on vaba sissepääs. Osalemiseks on vajalik eelregistreerimine Fientas.

Kontserdi koostööpartner on Tallinna Keskraamatukogu. Eesti muusika tähtteoseid tutvustav loeng-kontsert toimub koostöös Tallinna Keskraamatukoguga põhjusel, et tänavu tähistatakse Eesti Vabariigis raamatukogude aastat, ning alates 1. jaanuarist 2022 kannab Tallinn UNESCO muusikalinna nimetust.

Kontsert-loeng on Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurikorralduse eriala diplomitöö.

Jaan Rääts on helilooja, kelle Kontsert kammerorkestrile nr. 1 op.16 (1961) on esimene Eesti heliteos, mis rajas tee Eesti muusikale maailma ning kõlas juba läinud sajandil maailma kõikidel mandritel: Euroopas, Põhja- Ameerikas, Lõuna- Ameerikas, Aafrikas, Aasias, Austraalias. Omas žanris on Räätsa Kontsert kammerorkestrile tänini üle aegade Eesti muusika enimmängitud heliteos ja Eesti visiitkaart maailmas. Teost on esitatud enam kui 2300 korral ligi 70 riigis, sh. paljude maailma tipporkestrite ja maailma tippdirigentide esituses.

Üleilmse tuntuse saavutas samuti Jaan Räätsa klaveriteos „Tokaata“ (1968), mille tähelelend sai alguse 1970. aastal rahvusvahelisel Tšaikovski-nimelisel pianistide konkursil. Teose laiaulatuslikule levikule maailmas aitas oluliselt kaasa Harvardi Ülikooli professor Luise Vosgerchian-i poolt toimetatud ja Associated Music Publishers, Inc, New York for USA, Canada, Mexico, Central and South America poolt aastal 1977 kirjastatud Räätsa „Tokaata“ noodi levitamine kõikjal maailmas.

Jaan Räätsa loomingu varasalve kuulub üle 130 teose, nende seas kaheksa sümfooniat, filmimuusika 14-le filmile ja mitmele dokumentaalfilmile, rohkearvuliselt instrumentaalkontserte ja kammermuusikat erinevatele koosseisudele, teoseid soolopillidele, rahvamuusikaansamblitele, vokaalsümfoonilisi teoseid, lastele kirjutatud klaveripalasisid jpt. teoseid.

Helilooja Jaan Rääts on Eesti elektroonilise muusika üks teerajajatest. Eesti esimese elektroonilise muusika labor-kontserdi korraldas Jaan Rääts koos Kuldar Singiga aastal 1966 Tõravere observatooriumis, kus kosmosest püütud helid vormiti muusikaks.

2006. suvel toimus Jaan Räätsa kontsertturnee Ameerika Ühendriikidesse. 21. juulil tuli Marylandi vabaõhulaval esiettekandele Räätsa "Kontsert klaveritriole ja sümfooniaorkestrile" (2006) Haydn Trio Eisenstadt ja Marylandi Chesapeake sümfooniaorkestri esituses Jeffrey Silberschlagi dirigeerimisel. 22. juuli 2006 kuulutati Marylandi osariigis paiknevas Annapolises Jaan Räätsa Päevaks. Samal päeval Marylandi Suurhällis toimunud Jaan Räätsa autorikontserdil pidas Annapolise linnapea Ellen O. Mayer tervituskõne ja andis heliloojale üle vastava tunnistuse. Jaan Räätsa kontsertturnee jätkus Washingtonis, kus helilooja teosed kõlasid St. Anna Katedraalis Haydn Trio ettekandes.

Jaan Räätsa muusikast on välja antud 40 vinüülplaati ja CD-d. Eesti kultuuriloos on tähelepanuväärne, et esimesel Eesti elektroonilise muusika plaadil kõlab Jaan Räätsa

"24 elektronilist marginaali", mis nägi ilmavalgust aastal 1981 Kalle Randalu, Sven Grünbergi ja Jaan Räätsa enda esituses.

Oma esimesel välisreisil 1972. aastal Rumeeniasse ja Bulgaariasse esitas ERSO Jaan Räätsa III sümfooniad (1959) Neeme Järvi juhatusel. ERSO esimesel välisreisil viibis Jaan Rääts ka ise ning koges kõikidel kontsertidel Eesti muusikute sooja vastuvõttu.

Kontsert kammerorkestrile nr.1 op.16 tähelend maailmalavadele

Jaan Räätsa Kontserdi kammerorkestrile nr. 1 op. 16 tõi esiettekandele Tallinna Kammerorkester 1961. aastal Tartu Ülikooli aulas Neeme Järvi juhatusel. Kontserdi rahvusvahelisele edule pani aluse armeenia helilooja Aram Hatšaturjan, kes vaimustatud kontserdi rütmikusest tutvustas teost dirigent Rudolf Baršaile. 26. jaanuaril 1963. a. kõlas Jaan Räätsa teos Moskva Kammerorkestri ja Rudolf Baršai dirigeerimisel Pariisi menukamas kontserdisaalis Théâtre des Champs-Élysées, 17. oktoobril 1963. aastal tuli kontsert esiettekandele Inglismaal The Royal Festival Hall'is. 1963. aasta oktoobris New Yorgis Carnegie Hall'is võeti Räätsa kontsert vastu ovatsioonide saatel ning teose viimane osa tuli kordamisele. 1964. aastal kõlas esimese Eesti heliteosena Räätsa Kontsert kammerorkestrile nr.1 op.16 nüüdismuusika festivalidel "Varssavi sügis" ja "Praha kevad" Baršai orkestri esituses. 1991. aastal esitas teost neljal kontserdil New Yorgi Avery Fisher Hallis New York Philharmonic Orchestra ja detsembris 1993.a. Tel Avivis ja Jeruusalemmas Iisraeli Filharmoonia orkester Neeme Järvi juhatusel. Teose ülemaailmsele levikule aitas oluliselt kaasa Saulius Sondeckis, kes võttis teose Leedu Kammerorkestri kavasse. Rudolf Baršai ja Saulius Sondeckise dirigeerimisel levis Räätsa teos kõikidel maailma kontinentidel. 1972. a. võitis Moskva Konservatooriumi kammerorkester Mihhail Teriani juhatusel Räätsa kontserdiga op. 16 Berliinis Herbert von Karajani ülemaailmse noorteorkestrite konkursi. Pärast seda jõudis Kontsert kammerorkestrile nr. 1 op. 16 paljude maailma muusikaõppeasutuste orkestrite repertuaari.

Räätsa Kontserdiga kammerorkestrile nr. 1 op.16 tervitati Tema Majesteet Rootsi Kuninganna Silviat, kes osales aastal 2007 Tartu Ülikooli 365. aastapäeva pidulikul aktusel. Jaan Räätsa Kontsertiga kammerorkestrile nr. 1 avati aastal 2018. Londoni Covent Gardenis maailma ühe mainekaima muusikaajakirja Gramophone muusikaauhindade üleandmistseremoonia, mil elutööpreemia pälvis maestro Neeme Järvi. Tallinna

Kammerorkestrit juhatas Kristjan Järvi. 25. juubeliks andis Tallinna Kammerorkester välja oma esimese LP, millel on salvestatud Jaan Räätsa Kontsert kammerorkestrile nr. 1 Neeme Järvi dirigeerimisel ja Kontsert kammerorkestrile nr. 2 Risto Joosti dirigeerimisel. Mõni aeg tagasi kõlas Kontsert kammerorkestrile nr.1 taas Iisraelis Jeruusalemma Camerata esituses Andres Mustoneni juhatusel Eesti Vabariigi sünnipäeva auks. Eesti muusikute ettekandes on Kontsert kammerorkestrile nr.1 op.16 jõudnud kõige kaugemale maailmanurka - Austraaliasse - Toivo Peäske ja tema dirigeeritud Tallinna Muusikakeskkooli keelpilliorkestri esituses 2008.a. märtsikuus. Kontserti üle maailma dirigeerinud Eri Klas on nimetanud teost Eesti muusika pärliks. (EMIK 2008)

Jaan Räätsa Kontserdil kammerorkestrile Nr.1 op.16 on olnud suur edu maailma paljudes riikides, sh Jaapanis, Prantsusmaal, Iisraelis, Inglismaal, USA-s, Irimaal, Hollandis, Saksamaal, Kanadas, Soomes, Poolas, Tšehhoslovakkias, Bulgaarias, Šotimaal, Austraalias, Šveitsis, Belgias, Rumeenias, Jugoslaavias, Bulgaarias, Rootsis, Norras, Taanis, Ungaris, Itaalias, Rumeenias, Mehhikos, Brasiilias, Keenias, Poolas, Tuneesias, Šveitsis, Taanis, Tšehhis, Türgis, Ungaris, Venemaal, Brasiilias, kõikides endistes NL-i liiduvabariikides jm.

“Tokaata” tähelend maailmalavadele

Jaan Räätsa klaveripala “Tokaata” on ainus teos Eesti muusikas, mis on valitud žürii poolt (esimees Emil Gilels) rahvusvahelise Tšaikovski-nimelise konkursi kohustuslikuks palaks. 1970. aastal osales konkursil 87 pianisti maailma kõikidelt kontinentidelt, sh 27 pianisti Ameerika Ühendriikidest, Brasiiliast, Belgiast, Prantsusmaalt, Kanadast, Küprosel, Austriast, Mehhikost, Brasiiliast, Rumeeniast, Saksamaalt, Jugoslaaviast, Jaapanist, Poolast, Venetsueelast, Argentiinast, Hispaaniast, Austraaliast jm. Konkursi kuldmedali võitsid välismaalastest John Lill Inglismaalt (kuldmedal ja I preemia), Horacio Gutiérrrez (hõbemedal ja II preemia) USA-st, Arturo Moreira-Lima (pronksmedal ja III preemia) Brasiiliast. Eripreemia läks Cyprien Katsarisele Prantsusmaalt. NSVL-st said kuldmedali Vladimir Krainev ja pronksmedali Viktoria Postnikova. Pärast Tšaikovski-nimelist rahvusvahelist konkursi jätkus „Tokaata“ tähelend maailma kontsertlavadel ja seda teost on plaadistanud mitmed plaadifirmad.

Esmakordselt kõlas Jaan Räätsa „Tokaata“ kohustusliku palana Tallinnas 15. kuni 25. aprillini 1968.a. toimunud Eesti esimesel vabariiklikul pianistide konkursil, kus osales 21

pianisti. Konkursi võitis Arbo Valdma, II kohta jagasid Ada Kuuseoks-Jõgi ja Matti Reimann, III koha võitis Eugen Kelder. Diplomi said Leelo Kõlar, Vaike Vahi, Taissia Filippova ja Rein Rannap, kes oli tollal veel kooliõpilase seisuses ja konkureeris täiskasvanutega. Loosimise tulemusena esitas konkursil esimesena Räätsa "Tokaatat" publiku ees Peep Lassmann.

Helilooja Jaan Rääts on olnud seni kõige pikaajalisem Eesti Heliloojate Liidu esimees (1974-1993). Heliloojate juhina oli Jaan Rääts vanima Eesti muusikafestivali Eesti Muusika Päevade idee autor ja selle festivali asutaja aastal 1979 ning Eesti Autorite Ühingu üks taastajatest pärast Eesti taasiseseisvumist ning EAÜ Deklaratsiooni allkirjastaja 8. oktoobril 1991.a.

Jaan Räätsa paljude õpilaste hulka kuuluvad Raimo Kangro, Timo Steiner, Tõnu Kõrvits, Erkki-Sven Tüür, Mihkel Kerem, Vsevolod Pozdejev, Avi Benjamin Nedzvedski, Tõnis Kaumann, Toomas Trass, Tõnu Raadik, Rauno Remme jpt.

Lisa 6. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eliisa Rääts

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

**Helilooja Jaan Räätsa 90. Juubeliaastale pühendatud loeng-kontsert
Tallinna Keskraamatukogus**

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Marko Lõhmus

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Eliisa Rääts, 16.05.2022